

3. Научный потенциал государств-членов Организации черноморского экономического сотрудничества. – Киев: Феникс, 2008. – С. 320.

Summary. *The article examines the participation of Ukrainian scientists in EU programs. Aim of this study is to analyze the impact of participation of research groups from Ukraine in EU projects (through the Framework Programme FP7). Results of the study will help to identify the real situation and the effectiveness proanalizovaty European Union funding of international projects, as well as summarize the positive results for the Ukrainian and European organizations.*

Key words: *EU Framework Programme, international cooperation, the effectiveness of international projects.*

УДК 336.22:005.95

*Касан Ж.Б., старший викладач, к.і.н.
Національного університету ДПС України
Осмільовська О.М., студентка Кам'янець-Подільського
відділення Київського фінансово-економічного коледжу*

НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

В статті робиться аналіз механізмів діяльності податкової системи України, вказуються можливі напрямки та сфери її реформування відповідно до європейського досвіду. Особлива увага звертається на механізми фіскальної політики, податок на додану вартість та податок на нерухомість. Вказуються можливі етапи реформування податкового менеджменту.

Ключові слова: *податковий менеджмент, реформа, фіскальна політика, ПДВ, податок на нерухомість.*

Вітчизняна податкова система вважається нестабільною та надмірно складною. Це стримує розвиток підприємництва і пригнічує економічні процеси в державі. У процесі проведення податкової реформи в Україні необхідно зробити акцент на уніфікацію методів визначення елементів за всіма податками (зборами) та вимог до ведення обліку нарахування податків (зборів), спрощення правової бази оподаткування, забезпечення дохідливості положень основних законодавчих актів з оподаткування.

У ситуації, яка склалася нині, нагальною потребою є не просто реформування податкової політики в цілому, а розробка заходів щодо вдосконалення податкового регулювання економічних процесів на регіональному рівні, посилення стимулюючого характеру податків із метою стимулювання розвитку міжрегіональних господарських зв'язків, трансрегіональних корпорацій та підрозділів, структурної перебудови, широкого розвитку дрібнотоварного виробництва [1, с. 93].

І незважаючи на прийняття Податкового кодексу всі ці проблеми так і не є подоланими, більшість положень якого існують виключно на папері. Варто зауважити і про те, що надмірні політичні поступки дались взнаки через що майже не вирішеними залишились усі старі проблеми. А тому, на нашу думку, варто звернути увагу на наступні аспекти.

Фіскальну політику на регіональному рівні слід розглядати як об'єднання елементів, напрямів і важелів формування та розподілу фінансових ресурсів місцевого самоврядування через механізм реалізації бюджетно-податкового регулювання. Тому в регіональній фіскальній політиці держави треба враховувати специфічні особливості розвитку кожного регіону, історичних та інших умов їхнього формування, сприя-

ти сталості розвитку адміністративно-територіальних одиниць, основними завданнями якого є забезпечення економічної незалежності території, спроможності регіональної економіки до саморозвитку.

Фіскальний механізм на центральному та місцевому рівнях необхідно реформувати шляхом установлення стабільних ставок податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів, слід урахувати пропозиції щодо розширення прав органів місцевого самоврядування, вдосконалити систему формування доходів місцевих бюджетів. Із цією метою необхідно: запровадити майнове оподаткування, віднести плату за землю та податок із власників транспортних засобів до місцевих податків і зборів.

В Україні застосовується один із найнижчих загальних рівнів оподаткування доходів фізичних осіб, що справляється за ставкою запроваджено ставку на оподаткування доходів фізичних осіб з 2011 року розміром 15% для доходів, які за місяць не перевищують 10 мінімальних зарплат та 17% – для доходів понад 10 мінімальних зарплат. У деяких країнах ЄС також здійснено перехід до пропорційного оподаткування доходів громадян, однак за значно вищою ставкою, зокрема в Естонії – 26%, Латвії – 25%, Словаччині – 19% [2, с. 40].

Щодо податкової стратегії, то вона, на думку А.М. Соколовської, не може ґрунтуватися на масштабному зниженні ставок за всіма бюджетотворюючими податками, а отже, й податкового коефіцієнта, оскільки Україна, проголосивши про свій намір вступити до ЄС, не може не ставити за мету поступове наближення до європейського рівня стандартів, задоволення потреб своїх громадян у суспільних благах, які фінансуються за рахунок податків. Це передбачає й курс на побудову соціальної ринкової економіки, проголошений Президентом і урядом України [3].

Загальнодержавні й відомчі нормативні акти з питань оподаткування за змістом залишають бажати кращого й постійно змінюються. Сьогодні важко сказати, що податкова система України відповідає трьом основним принципам: мінімальна кількість каналів мобілізації коштів; простота розрахунку податків і зборів; стимулюючий вплив на розвиток бізнесу та підвищення ефективності виробництва [4, с. 23].

Одним із чинників, що останнім часом визначає напрями реформування податків на доходи в постсоціалістичних країнах – нових членах ЄС, є податкова конкуренція, спрямована на створення найсприятливіших умов для залучення прямих іноземних інвестицій. Наслідком цієї конкуренції стало зниження ставок податку на прибуток у Польщі з 34 до 19%, у Чехії – з 35 до 26%, у Латвії – з 25 до 15%, у Литві – з 19 до 15%, а також запровадження в Литві, Латвії та Естонії пропорційного податку з доходів громадян відповідно зі ставкою – 24% [4, с. 23].

Однак, по-перше, жодна зі східноєвропейських країн ЄС не знизила податкових ставок до рівня, що пропонується в Україні. По-друге, податкова конкуренція вже викликала невдоволення в «старих» країнах – членах ЄС, проявом якого стала пропозиція про посилення гармонізації податку на прибуток, у тому числі запровадження єдиної мінімальної ставки цього податку (за аналогією з ПДВ), обов'язкової для всіх країн – членів ЄС.

Радикальне зниження податкових ставок і загального рівня оподаткування (податкового коефіцієнту) може не привести до очікуваного зростання інвестицій і темпів економічного зростання. Звичайно, зниження податкових ставок (передусім ставки податку на прибуток) сприятиме зростанню інвестиційних можливостей українських підприємств. Однак це є не єдиною умовою залучення іноземних інвестицій. Крім того, якщо зниження податкових ставок супроводжуватиметься зростанням бюджетного дефіциту та інфляції, це негативно позначиться на інвестиційній активності підприємств.

Обов'язковим наслідком радикального зниження податкових ставок буде значне падіння податкового коефіцієнта. Про це свідчить, зокрема, досвід інших країн. Так,

країни з найнижчими податковими ставками (Литва, Латвія) мають і найнижчий в ЄС податковий коефіцієнт (не беручи до уваги Грецію) – 28,5 і 28,9% ВВП відповідно. Оскільки ставки основних податків у цих країнах вищі, ніж ті, що пропонуються в Україні, ми матимемо, вірогідно, значно нижчий податковий коефіцієнт. Наслідком цього буде перегляд державних зобов'язань [3, с. 58].

Що стосується ПДВ, то це є досить специфічний податок. Є всі підстави стверджувати, що за складністю нормативної бази, а також за ступенем негативного впливу на економіку він не має рівних. Тому деякі фахівці пропонують зменшити ставку ПДВ на певну величину й одночасно запровадити податок з обігу зі ставкою, що дорівнюватиме зниженню ставки ПДВ. Дехто пропонує взагалі замінити ПДВ податком з обігу.

На нашу думку, скасування ПДВ в Україні було б помилкою, оскільки всі розвинуті країни (в тому числі країни-члени ЄС) запровадили або запроваджують цей податок (або подібні до нього).

Новим елементом податкової системи України можуть стати податки на майно юридичних і фізичних осіб. Щодо юридичних осіб, то запровадження оподаткування їхнього майна, як вважають деякі експерти, не дасть позитивних результатів для розв'язання наявних проблем у сфері виробництва і бізнесу, оскільки зросте податкове навантаження на підприємства, фірми, що вкрай небажано в наших умовах.

Податки на нерухомість доцільно зараховувати до місцевих бюджетів. У країнах ЄС, до якого хоче вступити й Україна, податки на нерухомість становлять вагомую частку доходів місцевих бюджетів. Проте вони породжують певні проблеми, які треба врахувати і в Україні. Загалом, місцева влада в країнах ЄС стягує податок на майно, база оподаткування щодо якого визначається правами власності (на земельні ділянки або будинки) або фактом користування житлом. Ці податки, що легко локалізуються, закріплюються, як правило, за найближчим органом місцевої влади, проте вони є проблемними і такими, на які досить складно впливати. Визначення того, яке майно є об'єктом оподаткування – це природний фактор напруження, що виникає між місцевими органами влади та центральним урядом, оскільки кожен намагається отримати найбільшу частку цієї найдинамічнішої форми оподаткування. Проблема зазвичай ускладнюється там, де до центрального та місцевого рівнів додається ще й регіональний (насамперед у Франції).

Ці труднощі, а також чимало інших, які виникатимуть, залежно від того, як аналізуються національні системи, роблять ще нагальнішим підтвердження вимоги Хартії місцевого самоврядування, що прийнята у країнах ЄС.

Загалом-то, якщо підходити до вирішення проблеми реформування податкової системи відповідно до європейських вимог, то реформування податкового менеджменту повинне включати ряд етапів. На першому етапі суб'єкти господарювання, згідно особливостям їх діяльності, обирають системи оподаткування: загальну або спрощену.

На другому етапі проводиться розрахунок податкового тягаря суб'єктів господарювання: визначається відношення суми усіх сплачених податків на протязі періоду, що аналізується, до бази оподаткування.

На третьому етапі відбувається оптимізація податкових відрахувань суб'єктів господарювання, яка полягає в упорядкуванні господарської діяльності відповідно до діючого законодавства та стратегії розвитку і дозволяє зменшити податковий тягар у процесі діяльності.

На четвертому етапі проводиться оцінка податкового потенціалу регіону. Податковий потенціал характеризується економічною структурою та його забезпеченістю оподатковуваними ресурсами і визначеними податковими базами. Низький рівень податкового потенціалу може виникнути внаслідок негативних економічних процесів в регіоні. Аналіз облікових систем підприємства і ефективності системи внутрішньо-

го контролю, обґрунтування періодів і операцій, які підлягають вибірковому контролю, перевірка сфери діяльності підприємства, яка є найбільш ризиковою щодо сплати податків дозволять суттєво підвищити результативність податкового контролю [5].

Систематизації та оптимізації потребує нормативна база. Після її реформування повинна зберігатись незмінність правил оподаткування протягом тривалого часу (не менше трьох років, як свідчить досвід розвинених країн). Необхідним також є упорядкування податкових пільг з метою посилення їхнього регулятивного потенціалу шляхом оптимізації бази оподаткування, спрощення порядку обчислення та стягнення податків.

Отже, основними напрямками оптимізації податкового менеджменту мають стати: модернізація методики перевірки первинної інформації суб'єктів господарювання, реформування окремих видів податків, реформування податкового обліку та упорядкування податкових пільг.

Список використаних джерел

1. Василькова Т.В. Соціально-економічні наслідки пільгового оподаткування в Україні / Т.В. Василькова, В.А. Терещенко // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2009. – № 2(45). – 284 с.
2. Долгий О.А. Організаційно-правові засади управління діяльністю державної податкової служби України в умовах ризиків / О.А. Долгий. – Донецьк: ВІК, 2006. – 317 с.
3. Соколовська А.М. Дискусійні питання реформування податкової системи України // Бюджетно-податкова політика в Україні (проблеми та перспективи розвитку). Збірник наукових праць за матеріалами науково-практичної конференції (20–22 грудня 2001 року). – Ірпінь: Академія ДПС України, 2002. – С. 278-281.
4. Загорський В.С. Бюджетно–податкова система: теорія і практика / В.С. Загорський. Монографія. – Ірпінь: Національна академія ДПС України. – 2006. – 304 с.
5. Ковбасюк Ю.В. Регіональний підхід до формування бюджету [Електронний ресурс] / Ю.В. Ковбасюк // Національна бібліотека України ім. В. Вернадського. –2010. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/dutp/20062/txts/SOCIALNA%5C07-kyvrbf.pdf>.
6. Кальниш Ю.Г. Політична аналітика в державному управлінні: теоретико-методологічні засади: Монографія / Ю.Г. Кальниш. – К.: Вид-во НАДУ, 2006. – 287 с.

Summary. In the article analyzes the mechanisms of the tax system of Ukraine, indicate possible areas and scope of reform according to the European experience. Particular attention is paid to the mechanisms of fiscal policy, value added tax and property tax. Identifies possible stages of reforming tax management.

Key words: tax management, reform, fiscal policy, VAT, property tax.

УДК 330.14.01:316

Кириленко В.І., д.е.н., доцент Київського національного економічного університету

Титаренко О.М., старший викладач Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

СУТЬ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

В статті розглянуто суть та еволюцію поняття «соціальний капітал».

Ключові слова: соціальний капітал, цінності та норми, соціальні стосунки.

Постановка проблеми. Якщо порівняти соціальний капітал із класичним поняттям «капіталу» (визнаним економічною теорією одним із основних ресурсів економічного розвитку), який характеризується обмеженістю та здатністю приносити додану вартість, то варто зазначити, що соціальний капітал також володіє такими ознаками.